

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PSYCHOLOGIE A PEDAGOGIKY

Vliv masových médií na rozvoj dítěte

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Kressa

Autor práce: Bc. Veronika Vanžurová

Studijní obor: Učitelství odborných předmětů

Ročník: 3.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské - diplomové - rigorózní - disertační práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných ... fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Jiřímu Kressovi za jeho trpělivost, cenné rady a metodické vedení této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce zaměřující se především na rozvoj dítěte vlivem masových médií se bude skládat ze dvou základních částí, tedy teoretické a praktické. V první části bude kladen důraz zejména na rozbor a komparaci pozitivních a negativních vlivů masových médií, která ovlivňují chování a způsob myšlení u dospívajících dětí. Cílem bude tedy snaha poukázat jak na škodlivé vlivy současných médií, tak i zároveň snaha upozornit na jejich nesporné klady.

V druhé části práce bude věnována pozornost především konkrétním projevům a dopadům těchto vlivů, které se vyskytují u nezletilých a mají nesporný dopad na jejich celkový rozvoj a dospívání. Cílem této bakalářské práce bude tedy především úsilí postihnout dnes tolik diskutované téma, které se zabývá vlivem masových médií na společnost a jednotlivce.

Klíčová slova

Masová média, pozitivní vliv masových médií, negativní vliv masových médií, vliv současných médií.

Annotation

Bachelor thesis focused mainly on the development of the child due to the mass media will consist two parts, theoretical and practical. The first section will focus mainly on the analysis and the comparison of positive and negative effects of mass media to influence a behavior and a mentality of teenagers. The main aim is to highlight the harmful effects of contemporary media, and also the attempt to draw attention to their indisputable merits.

In the second part the attention will be paid to particular symptoms and consequences of these effects, which occur in adolescent age and have undeniable impact on their overall development and maturation. The aim of this thesis is therefore the effort to try to affect the much discussed topic today, which examines the influence of mass media on society and individuals.

Key words

Mass media, positive effect of mass media, negative effect of mass media, effect of contemporary media.

„Je třeba se připravit na to, že vývoj nových telekomunikačních technologií půjde neuvěřitelně rychle kupředu a to vyvolá na všechny tlak, jaký jsme ještě nezažili.“

(Guvernér francouzské centrální banky Jean-Claude Trichet na Světovém fóru v Davosu 1996)

OBSAH

ÚVOD	7
1. Masová média obecně.....	8
1.1. Vznik a vývoj masových médií.....	8
1.2. Vliv masových médií dnešní doby.....	11
1.3. Negativní vliv masových médií na děti.....	12
1.4. Negativní vliv masových médií dnešní doby.....	12
1.5. Agrese a násilí na televizních obrazovkách.....	14
1.6. Regulace televizního vysílání.....	17
2. Fenomén internet a jeho vlivy na rozvoj a psychiku dítěte.....	19
2.1. Sociální sítě a chaty, kyberšikana.....	21
2.2. Regulace internetu.....	23
2.3. Neověřitelnost informací poskytovaných masovými médii.....	24
II. Praktická část.....	26
1. Úvod k praktické části.....	26
2. Metodologie výzkumu.....	28
2.1. Diferenciace vlivu čtyř faktorů internetu.....	31
2.2. Diferenciace tří typů pohledů rodičů na snadnou dostupnost dat.....	34
2.3. Diferenciace negativních činitelů sociálních sítí.....	37
2.4. Výzkumný souhrn.....	40
ZÁVĚR	44
Seznam použité literatury literatury	45
Přílohy	47

Úvod

Cílem této bakalářské práce je zaměřit se především na rozvoj dítěte zejména z hlediska vlivu masových médií. Na masová média bude pohlíženo jako na neodmyslitelnou součást volnočasových aktivit každého z nás, ale především dnešní mládeže. Hlavní snahou bude ozřejmit vliv elektronických médií současné doby z pohledu pozitivního, ale zároveň také negativního působení na vývoj dnešních dětí. V první části bude kladen důraz zejména na rozbor vlivů masových médií, které ovlivňují chování a způsob myšlení u dospívajících dětí. Tato práce se bude zaměřovat na narůstající rychlost našich životů v posledních desetiletích a stále přibývajícím množství informací, které má zásadní dopad na zvyšující se počty problémových jedinců, zejména dospívající mládeže. Naším cílem bude také zohlednit klady, které s sebou elektronická média přinášejí. U masových médií, a to především televize a internetu, bude zohledněn nesporný přínos ve smyslu ulehčení a zpřístupnění mnoha informací. Tato práce si proto klade za cíl představit elektronická média z pohledu jak pozitivního a přínosného, tak i z pohledu negativního a v jistém slova smyslu destruktivního. Budeme se tedy opírat především o fakt, že informační a komunikační technologie nám z velké části ulehčují naše životy, ale zároveň s nimi vystupuje nebezpečí spojené s morálním, kulturním a také sociálním úpadkem současné doby. V druhé části práce bude věnována pozornost především konkrétním projevům a dopadům těchto vlivů, které se vyskytují u nezletilých a mají nesporný dopad na jejich celkový rozvoj a dospívání. V praktické části se tedy pokusíme prostřednictvím rozhovorů s několika rodiči dospívajících dětí zdůraznit, jaké jsou podle nich negativní a pozitivní vlivy masových médií. Závěrem této bakalářské práce bude snaha postihnout dnes tolik diskutované téma, které se zabývá vlivem masových médií na společnost a jednotlivce a poukázat na celkovou problematiku, která se právě k masovým médiím váže.

1. Masová média obecně

1.1 Vznik a vývoj masových médií

Pokud bychom se chtěli ohlédnout za počátkem prvních masových médií, museli bychom se navrátit přinejmenším zpět do antického Řecka, kde bychom jako diváci sledovali výkony tehdejších herců a zároveň by nám byla dána možnost se aktivně účastnit a hodnotit tento umělecký projev. Jestliže bychom však chtěli postihnout celý historický vývoj, o který se nám na tomto místě jednat nebude, museli bychom jít ještě mnohem dál. Naše kroky však budou na úvod sledovat historicky zlomové období dvacátého století, které v oblasti rozvoje masových médií urazilo obdivuhodně dlouhou cestu od vynálezu knihtisku Johannesem Guttenbergem kolem roku 1450.

Po vynalezení knihtisku se již v sedmnáctém století setkáváme s prvním periodickým tiskem, prvními novinami. „*I když o prvenství se vedou spory, je jisté, že na více místech Evropy začala ve druhém desetiletí 17. století vycházet periodika, a to především ve městech, která se nacházela kolem hlavních obchodních cest.*“¹ Médii se v této době rozuměl jak periodický tisk, tak i nejrůznější knihy nebo korespondence. Hlavní role médií spočívala ale v tom, že „*ctížádostí tvůrců obsahů různých mediálních produktů bylo přesvědčit dosud národně neutrální či zcela neoslovené skupiny obyvatelstva pro svou verzi ideového zaujetí.*“² Masová média a zpočátku zejména masová produkce tiskovin byla, jak je patrné od svých úplných prvopočátků, ovlivněna politickými vlivy.

V 19. století nastává tzv. komercializace, čili výroba novin hlavně pro zisk, který byl čerpán především z inzerce. Avšak rozkvět tisku v masové podobě byl závislý na konkrétních společenských podmínkách – jinak vypadal tisk ve svobodné Francii, jinak vypadal český tisk v tehdejší Rakousku-Uhersku. Dodnes, jak je uváděno například v knize *Systémy médií v postmoderním světě*, „*má Francie vyšší celkový náklad tisku než všechny další středomořské země.*“³ Na přelomu 19. a 20. století média,

¹ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ Barbora. *Média a společnost*. Praha, 2006. s. 64.

² SEKERA, Martin. *Etapy vývoje českých tištěných médií od 19. do počátku 20. Století*. Praha 2008.s. 15.

³ HALLIN, Daniel C.; MANCINI. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*.

Praha, 2008. s. 220.

stejně jako všechna ostatní odvětví, značně ovlivnila elektřina. Roku 1894 vznikl film a roku 1896 vzniklo rádiové a televizní vysílání.

Média s počátkem 20. století značně zmasověla. Mezi hromadné sdělovací prostředky se později přidala i nová elektronická média, kdy bylo postupně stále více využíváno počítačové techniky. Jak píše ve své knize *Tyranie médií* Ignacio Ramonet právě „*spřažením telefonu, televizoru a počítače vznikl nový komunikační stroj, interaktivní stroj založený na výkonech numerického zpracování*“,“⁴ tedy internet.

Internet patří mezi jedny z nejvíce rozšířených masových médií dnešní doby. Během posledních let se stal internet neodmyslitelnou součástí životů mnoha z nás a v současné době i našich dětí. Mezi jeho bezprostřední výhody patří informace, které jsou nejenže šířeny on-line, ale také nízkonákladovost s jakou sem lze veškerá data vkládat. „*Prvopočátky internetu spadají do poloviny šedesátých let. Tehdy se americká armáda snažila najít způsob, jak zajistit, aby armádní počítače rozmístěné po celém území USA mohly spolu bez problému komunikovat, a to i v případě, že část této sítě bude vyřazena z provozu. Pracovníci RAND Corporation přišli s unikátním řešením - vybudování sítě bez centrálního uzlu.*“⁵ Jednalo se o promyšlený systém, který měl za úkol zprostředkovat informace všem příjemcům i za předpokladu, že by některá z linek byla zničena. Informace se proto k příjemci mohly dostat i jinou trasou. Vláda Spojených států amerických proto založila organizaci fungující pod zkratkou ARPA „*Advanced Research Projects Agency (ARPA), která byla pověřena speciálním výzkumem. Díky finančním prostředkům z resortu obrany, v roce 1969 společnost ARPA vybuďovala experimentální síť, označována jako ARPANET.*“⁶ Tato síť však jen zdaleka připomínala internet tak, jak ho známe v dnešní podobě. Oproti dnešnímu internetu, ke kterému má dnes přístup téměř každý, byla síť APRANET využívána výhradně pro vojenské a vládní účely. Postupem času se však počátky internetu začaly rozšiřovat i mimo vládní oblast.

Mezi další instituce, které začaly využívat tohoto unikátního propojení, patřily univerzity. „*Síť byla nekomerční záležitostí, na její vybudování přispívala americká armáda a různé vládní agentury. Podnikatelé o ARPANET ani nestáli, protože*

⁴ RAMONET Ignacio. *Tyranie médií*, Praha 2003. s. 7.

⁵ Owebu.cz [online]. 2008, poslední revize 18.2.2008 [cit. 2008-04-19]. Dostupné z: <http://www.owebu.cz/internet/vypis.php?clanek=1083>

⁶ *Tamtéž*

*nenacházeli způsob jak jej využít. Také proto se uvádí, že v roce 1984 bylo k Internetu (jak se začalo rozvíjející se síti říkat) připojeno pouhých 1000 počítačů.*⁷ Pokud tento počet srovnáme s dnešním počtem uživatelů, dostaneme se na číslo, které je ve srovnání s rokem 1984 skutečně nesrovnatelné.

Masová média se stala postupem doby neodmyslitelnou součástí našich životů. Média, nebo také masová média či masmédia, z etymologického hlediska pocházejí z anglického pojmu mass media, myšleno hromadné „*veřejné sdělovací prostředky*.“ Můžeme je považovat za jakýsi souhrn nejrůznějších druhů médií, která jsou využívána v procesu masové komunikace a která předávají sdělení převážně obecného charakteru skutečně širokému publiku recipientů. Českým ekvivalentem ke slovu masová média je nejčastěji používáno sousloví „*hromadné sdělovací prostředky*“. Pod tento pojem se řadí nejen televize, ale i rozhlas, tisk, internet a venkovní reklama (billboardy).

⁷ Owebu.cz [online]. 2008, poslední revize 18.2.2008 [cit. 2011-03-03]. Dostupné z: <http://www.owebu.cz/internet/vypis.php?clanek=1083>

1.2 Vliv masových médií dnešní doby

S masovými médii, kterými zde míníme především nejrozumnější druhy tisku, rozhlasové a televizní vysílání a zejména internet, se setkáváme, pracujeme, bavíme nebo relaxujeme prakticky denně. Vědomě, ale i nevědomky žijeme ve světě, kdy jsme téměř neustále obkloповáni těmito komunikačními prostředky současnosti. Jak píše autoři Jiráček a Köpplová ve své knize nazvané dosti pregnantně *Masová média*, je jim společný jeden sjednocující prvek. Jedná se o myšlenku veřejně dostupného sdělení. Masová média tak „mají povahu výstupu výrobní organizace (např. zpravodajské portály), akumulace zpravodajských příspěvků (servery typu YouTube), individuálních počínů (např. autorské blogy), popř. kontaktních sebe-prezentačních nástěnek (facebook).“⁸ Tyto formy komunikace mají historicko-společenský základ a vykazují se několika společnými znaky. Těmito znaky, jak je dále uváděno ve výše zmíněné knize, se rozumí zejména tyto společné jmenovatele:

- a) *Vzhledem k technickým a distribučním možnostem jsou dostupné téměř všem uživatelům a tedy využívány velkým počtem těchto uživatelů*
- b) *Nabízejí těmto uživatelům obsahy, které pro ně mohou být z různých důvodů (pro poučení, orientaci ve světě, návody na jednání i jako zdroj zábavy) použitelné*
- c) *Tyto obsahy nabízejí průběžně nebo pravidelně*
- d) *Na zájmu a potřebách uživatelů namnoze závisí samostatná existence těchto forem komunikace (ať z důvodů ekonomických, nebo politických, např. stranických)⁹*

⁸ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ Barbora. *Média a společnost*. Praha, Portál, 2006. s. 21.

⁹ *Tamtéž*, s. 21.

2. Negativní vliv masových médií na děti

2.1. Negativní vliv masových médií dnešní doby

Veškeré diskuze o vlivech masových médií, a to jak záporných tak i kladných, představují široký potenciál k rozboru těchto vlivů, který by měl směřovat především k nedospělým recipientům, tedy dětem. Problém, který s sebou vzrůstající intenzita masových médií přinesla, kdy máme na mysli zejména vliv elektronických médií, je násilí, které je nám předkládáno na televizních obrazovkách, internetu a v nejrůznějších typech počítačových her prakticky denně. Nejen televize, ale samozřejmě i internet poskytují řadu informací, které velmi negativně ovlivňují dospívající mládež a zvláště rizikové jedince. Velmi významný problém je nutno vidět v rozvoji médií v tom, že předbíhají naši společnost v negativním slova smyslu tím, že si někdy ani nejsme schopni uvědomit záporné dopady na chování a jednání zejména na mládež.

Masová média působí svým vlivem na skutečně velkou část dnešní společnosti. Přesto, že si mnohdy tyto dopady ani neuvědomujeme, žije většina z nás čím dál tím více konzumnějším životem. Média proto stále významnějším způsobem ovlivňují podobu společenského, politického i kulturního života současnosti a také ekonomickou úspěšnost řady odvětví. Avšak ti, kteří jsou nejnáchylnější k negativnímu vlivu masových médií, jsou bezesporu dospívající jedinci. Jako hlavní důvod je jednoznačně uváděn především velký dostatek volného času, který je mnohdy vyplněn zcela nevhodně. Přestože v poslední době stále častěji přibývá akcí pro plnohodnotné naplnění volnočasových aktivit dětí školou povinných, je i přesto až příliš obvyklým jevem sledování televize nebo hraní hry na počítači na místo nejrozmanitějších sportovních a zájmových aktivit. Pokud jsou jedinci náchylní k agresivitě podpoření právě negativním vlivem masových médií, směřuje to k podpoře jejich agrese. Analýza vlivů masových médií vždy pojímá jak antisociální tak pro-sociální účinky. Měla by být tedy zřejmá jak jejich pozitivní role, tak i negativní, kdy v důsledku jejich nadměrného užívání dětmi a dospívající mládeží se snižuje citlivost vůči násilí, o což nám v následujících řádcích půjde především.

Ve chvíli, kdy se poohlédneme po zdroji násilí, se kterým se denně setkáváme v televizi, na internetu nebo do kterého se mnozí dobrovolně vžívají v průběhu hraní počítačových her, musíme nutně nastavit zrcadlo sami proti sobě. Již od nepaměti lidstvo jistým způsobem zahrnovalo agresi do svého kulturního života. Jistě každému z nás vyvstane na mysl obrázek gladiátorských zápasů ve starém Římě anebo výstraha

před marnotratným životem na obrazech středověkých umělců. V každé době se setkáváme s určitým promítnutím nálady sobě vlastní, kterou jako členové určité společnosti projektujeme do svého kulturního života. Právě v agresivitě dnešní doby, tedy agresivitě, kterou nám předkládají masová média, musíme vidět sami sebe. Vzhledem k tomu, že především elektronická média jsou cestou, po které budou směřovat naše kroky v nejbližší budoucnosti, měli bychom otázky s nimi spojené sledovat přinejmenším bedlivě.

2.2 Agrese a násilí na televizních obrazovkách

Agrese, která ovlivňuje mladistvé, je spatřována také v potenciálu, kterým disponuje televize. Tento vliv pramení především z každodenního používání a to mnoho hodin. Děti tvoří velmi významnou diváckou sledovanost televize, a jak píše Josef Musil ve své knize *Elektronická média v informační společnosti* „některé dětské věkové skupiny dosahují absolutních maxim denního sledování televize v rámci celé populace: dívají se samozřejmě nejen na dětské pořady.“¹⁰

Děti tedy mají mnohdy až příliš snadný přístup k tomu, aby si svůj volný čas vyplnily jednoduše sledováním televize. Na tuto skutečnost mají vliv samotní rodiče. „Jedním z důvodů je zvyk odkládat děti k televizi, k němuž se přiznalo např. 66% rodičů.“¹¹ Důvod k tomuto jednání je prozaický. Rodiče dnešních dětí mají stále méně času věnovat se svým ratolestem, tak jak bylo zvykem dříve. Posadit potomka před televizi a vyplnit tím nejjednodušším způsobem volný čas svých dětí dělá mnoho rodičů. V tomto případě však nejde o nic, co by se mohlo jevit přespříliš negativně. Jedná se spíše o druh pořadů, který rodič dovolí dítěti sledovat. Někteří svědomitější rodiče proto používají systém blokace určitých druhů pořadů, avšak je jich spíše menšina. „V USA byl navržen technický prostředek k zamezení přístupu dětí k nežádoucím pořadům, zvaný V-chip. Jde o typ inteligentního rodičovského zámku, který bez znalosti kódu odepře přístup k pořadům, které nesou označení příslušného rizika.“¹²

Z výše uvedených dat vyplývá, že televize není zcela nejvhodnějším způsobem, jak zorganizovat dětem jejich volný čas, nicméně nelze opominout důležitou skutečnost, že televize přináší jak nám dospělým, tak i samozřejmě dospívající mládeži prostor pro relaxování. Kdo by neznal ten příjemný pocit, kdy zapne televizi a zároveň vypne sám sebe. Proto pokud rodič vybere vhodný pořad přímo pro děti, nebo pustí pohádku, zajistí tím naopak pozitivní vliv na dítě prostřednictvím sledování televize.

Dalším z důležitých faktorů, který je třeba zdůraznit ve spojitosti sledovanosti televize a mladistvých z pohledu jejich image. Není tak překvapením osobní vyprávění středoškolského učitele, který uvádí na svém internetovém blogu, jak je zajímavé zapojit se do debaty svých studentů, hodnotících kontroverzní televizní pořady. Jak uvádí, je poutavé pozorovat studenty v průběhu neformálních rozhovorů, které s nimi

¹⁰ MUSIL Josef. *Elektronická média v informační společnosti*, Praha 2003, s. 97.

¹¹ *Tamtéž*, s. 97

¹² *Tamtéž*, s. 110

vede. Studenti jsou podle něj „ovlivněni zvláště televizí a doslova jí zmasírováni, což se projevilo v diskusi o pořadu televize Prima VyVolení. Část studentů se s pořadem ztotožnila, část ho odmítala, ale nebyl jediný, který by neviděl ani jeden díl, a alespoň z povzdálí nesledoval, jak se situace ve vile vyvíjí.“¹³ Jednotlivé televizní pořady a seriály, vytvářejí pro dnešní mládež živnou půdu k nejrůznějším diskusím. Není tak proto divu, že čím nepřístupnější pořad pro děti a mládež v televizi běží, tím lákavější se pro tuto skupinu diváků stává. Nejrůznější televizní pořady vytvářejí poutavá témata k diskusi. Avšak, jak uvádí Musil, „hodnocení významu médií klesá občas až k lhostejnosti (často předstírané), ale rozhovory stále potvrzují význam mediálních zážitků a zálib.“¹⁴ Proto bychom měli mít na paměti, co se sledování televize dětskými diváky týče, že „hodnocení obecného vlivu televize na psychiku mladistvých vychází z faktu, že působení jakékoliv informace (v obecném významu) je tím silnější, čím méně předchozích znalostí a zkušeností je k dispozici pro kritické zhodnocení zprávy v rovině operacionální a čím méně jsou ustálené hodnotové a morální postoje. Oba faktory vedou k vyššímu ohrožení dětí a mládeže.“¹⁵

Na většinu pozorovatelů, pokud se jedná o širokou populaci, nemá předváděné násilí na televizních obrazovkách, se kterým se setkáváme, žádný vliv. Pokud však budeme hovořit o určitých problémových skupinách, může mít toto násilí velké následky. Podle výzkumů Michaela Kunczika je třeba zkoumat zejména komplex čtyř otázek:

1. jak pravidelně a jakým způsobem je sledováno „užívání“ televize dětmi a mládeží.
2. jaké zkušenosti mají dotazovaní s různými možnými účinky zobrazování násilí v médiích a jakých symptomů se to týká.
3. dále o jaké následující symptomy se jedná (např. aktivace agresivního chování násilnickými filmy, racionalizace agresivního chování pomocí mediálních vzorů, zkušenosti s případy konzumu násilnických filmů, kdy dochází k překonání vnitřních konfliktů či redukci agresivního chování).
4. jaký vliv mají různé znaky, individuální rysy recipientů na souvislosti s případnými účinky mediálního násilí¹⁶

¹³ http://www.martinkos.estranky.cz/clanky/zivotpopis/vliv-medii-na-deti-a-mladez_

¹⁴ MUSIL Josef. *Elektronická média v informační společnosti*, Praha 2003, s. 99.

¹⁵ Tamtéž, s. 100.

¹⁶ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*, Praha 1995, s. 307.

Vzhledem k výše uvedeným faktům tak musíme u dětských diváků zohledňovat především jejich zvědavost po všem novém, stádium psychického vývoje u daného jedince, které se váže na sníženou schopnost jasně rozlišit skutečnost a fikci.¹⁷ Michael Kunczik ve své knize *Základy masové komunikace* také uvádí následující názor, kdy se problematika masových médií začala zkoumat zejména ve druhé polovině devadesátých let ve Spojených státech amerických. Jedním z výsledných zjištění bylo mimo jiné i to, že neprůstřelní a fakticky nezničitelní hrdinové mohou snižovat citlivost ke spatřovanému násilí.¹⁸ Dlouhodobé sledování pořadů s násilnou tematikou může vést u dětí ke ztotožnění. V psychologii se jedná o velmi známý jev *pod-distancování* či *předistancování*.¹⁹ U diváka je pak navozen takzvaný „změněný stav vědomí“, kdy recipient přestává vnímat všední realitu světa. Jedná se o moment, kdy se divák při vnímání filmu ztotožní s jednou postavou a prožívá příběh jen z jejího hlediska. Avšak pokud se jedná o dospělého jedince, tak i navzdory tomu, že k pod-distancování dojde, i když se necháme strhnout filmovým příběhem, vždy máme na mysli, že jde o nereálný film. Pokud ale budeme brát v úvahu neúplný psychický vývoj dítěte, musíme si uvědomit, že návrat zpět do reality všedního života není tak samozřejmý, jako u dospělých.

¹⁷ Americká psychologická asociace uvedla, že statistický patnáctiletý Američan viděl na obrazovce cca 6000 vražd a 10000 jiných násilných činů, patnáctiletý Mexičan pak 7500 zločinů.

¹⁸ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*, Praha 1995, s. 33.

¹⁹ INGARDEN Roman. *O poznávání literárního díla*, Praha 1964, s. 144.

2.3 Regulace televizního vysílání

Negativní důsledky vlivu elektronických médií na děti a mládež jsou v televizním vysílání obsaženy jednoznačně a není sporu o tom, že se každý den setkáváme prostřednictvím obrazovek s násilím a krutostí. Druhou oblastí, která má na diváka vliv, je cílené ovlivňování diváka, které si v podstatě ani neuvědomujeme. Jedná se zejména o působení nejrůznějších reklam. Ochrana před těmito vlivy je v České Republice regulována mediálním zákonem. Jedná se *Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání a zákonem o regulaci reklamy*.

Tato právní regulace vychází z platných směrnic EU, zvláště Směrnice Rady Evropy (č.89/552/EEC) Televize bez hranic a z doplňující Směrnice Evropského parlamentu a Rady (č.97/36/EC). Hlavním cílem je vymezit a uplatňovat pravidla k ochraně dětí a mladistvých. Orgán, který má na starosti uplatňovat výše uvedené, zákonem stanovené povinnosti tedy plnit regulační úlohu v České Republice, je *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání*. K dispozici má zákonem stanovené prostředky jak tuto regulaci uplatňovat a právě zde jsou také zahrnuty výše finančních sankcí pro možnost tretu proti případným prohřeškům.²⁰

Zákonem jsou stanoveny normy, které zakazují zařazovat do vysílání takové typy pořadů, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých v době od 6 do 22 hodin a dále také povinnost slovního upozornění před vysíláním takových pořadů a u televizí označení obrazovým symbolem upozorňujícím na jejich nevhodnost. V blízké budoucnosti pravděpodobně nelze očekávat, že by došlo k nějaké celoplošné evropské koordinaci označování pořadů, ale na druhé straně v době nástupu digitalizace bude jistě stále více vznikat významnější potřeba elektronických programových průvodců, aby docházelo k zefektivňování a lepší orientaci v široké programové nabídce.

V oblasti vlivu reklamy na mladého diváka je systém regulace poměrně složitější. Vzniká už základní problém definice škodlivosti vlivu a jeho případné dokazování a právní zdůvodňování případných postihů. Není sporu o tom, že zatím chybí soudní rozhodnutí a obecně stanovené a především v praxi uplatňované normy. Navíc se obecně jedná o velmi rychle se rozvíjející obor s množstvím technologických změn a nových rozšiřujících možností.

²⁰ MUSIL Josef. *Elektronická média v informační společnosti*, Praha 2003, s. 239.

Naše právo se zabývá otázkou dětí a reklamy v již výše zmiňovaném zákoně o regulaci reklamy a mediálním zákoně. Zákon o regulaci reklamy č. 40/1995 Sb. v platném znění obsahuje zvláštní ustanovení, pokud jde o "osoby mladší 18 let" následující ustanovení:

„Reklama nesmí podporovat chování ohrožující jejich zdraví, psychický nebo morální vývoj; doporučovat ke koupi výrobky nebo služby s využitím jejich nezkušenosti nebo důvěřivosti; nabádat, aby přemlouvaly své rodiče nebo jiné osoby ke koupi výrobků nebo služeb; využívat jejich zvláštní důvěry vůči jejich rodičům nebo jiným osobám ani je nevhodným způsobem ukazovat v nebezpečných situacích. Reklama na alkoholické nápoje pak nesmí být na tyto osoby zaměřena a zejména nesmí zobrazovat mládež při spotřebě alkoholických nápojů nebo nesmí využívat prvky, které mladé lidi oslovují. Ani reklama na tabákové výrobky nesmí být zaměřena na osoby mladší 18 let, opět je nesmí znázorňovat, a navíc nesmí být umístěna v blízkosti dětských a mládežnických zařízení.“

Společná horní věková hranice pro definování negativních vlivů reklamy je u nás stanovena na 18 let, což může být někdy vnímáno jako sporná hranice. Např. ve Švédsku je v některých případech významná hranice již věk 12 let – například je zcela zakázána reklama pro děti do 12 let a je zakázáno vysílat reklamy před a po dětských pořadech. V zásadě je nutné zdůraznit, že problematikou reklamy a jejího vztahu k dětem se zabývají všechny profesní asociace, které stanovují pravidla a standardy pro své členy.²¹

²¹ DUSPIVA Zdeněk. *Britské listy deník o všem o čem se v České republice příliš nemluví, Vliv elektronických médií na děti a mládež ČR v roce 2003*

3 Fenomén internet a jeho vlivy na rozvoj a psychiku dítěte

Pokud budeme hovořit o fenoménu, jakým bezesporu v dnešní době internet je, postačí si vzpomenout na úplně počátky internetu, jehož tolik rychlé a vsutku masové rozšíření čekali jen málokterí fundovaní odborníci. Internet a vše co je s ním spojeno, proniklo do naší každodennosti neuvěřitelně rychle a intenzivně. S rozvojem internetu jako takového vzrostl i zájem po stránce výzkumné. Máme zde na mysli především výzkumy psychologického rázu, které se začaly stále více zabývat tím, jak se jedinci, využívající internet, chovají a jednají. Oblastí, kterou se zabývaly počáteční výzkumy, byla oblast týkající se především komunikace zprostředkované počítačem, která na síti začala fungovat jako jedna z prvních služeb. Odborníci se zabývali vlivem komunikace probíhající přes e-mail s ohledem na pracovní výkonnost, která se vztahovala k interní organizaci firem. Již tyto první výzkumy poukazovaly na to, že odloučení od sluchové a zrakové zpětné vazby značně zeslabuje sociální vliv mezi účastníky komunikace.

Přístup k internetu a jeho každodenní využívání je pro nás dnes samozřejmostí a to ať již budeme hovořit o nutnosti používání internetu v práci, o možnosti snadného přístupu k nejrůznějším informacím, tak i o zábavě, kterou si zde člověk přizpůsobí sám sobě na míru. Svými neomezenými možnostmi a téměř nekonečnými hranicemi, které jsou neustále překračovány, můžeme v internetu spatřovat bezesporu největší fenomén dnešní doby v oblasti elektronických médií. Díky jeho snadné dostupnosti se však stává zdrojem nejrůznější zábavy a tedy vyplní volného času také pro dnešní mládež. Pokud v tento moment opomineme klady rychlé dostupnosti ke všem zajímavým informacím, vyplyne nám z tohoto bezmezného oceánu možností negativum, které v těchto vodách může čekat především na dnešní mládež. Vzhledem k jistému popření reality, kdy nyní máme na mysli nejrůznější blogy a zejména fenomén sociálních sítí, je nebezpečí právě v neomezených hranicích.

Děti mohou velmi snadno pozměnit svoji identitu a experimentovat tak se svým věkem, pohlavím, ale také s celkovým zevnějškem. Není sebemenší problém proměnit se v kohokoliv podle svých představ a vytvořit tak zástupce identity sobě vlastní, tedy „kyberidentitu“. Přestože je takováto kyberidentita běžnou věcí, nebývá často pocíťována jako něco, co by bylo zcela lživé, neadekvátní nebo dokonce v rozporu s etikou. Tento druh experimentování, kdy se můžeme proměnit v kohokoliv, je lákavý zejména pro děti.

3.1. Závislost na počítači a internetu

V dnešní době je velmi mnoho věcí, na které lze snadno získat závislost. Na počítači lze získat závislost poměrně rychle. Tato závislost bývá ale často podceňována dokonce i samotnými rodiči, kteří jí často ani nepoznají, protože se nejedná o typ fyzické, ale především psychické závislosti. Tak, jako u všech ostatních závislostí, lze závislost rozpoznat v momentě, kdy se daná věc stává pro závislého permanentní potřebou. Mezi příznaky proto mnozí autoři uvádějí zejména stavy podobné transu při hraní hry, vzpírání se rodičovským zákazům hraní nebo neschopnost dodržovat časový limit určený pro takovou činnost. Mezi psychické příznaky patří pocit prázdnoty, když není jedinec u počítače, ztráta kontroly nad časem, který dítě u počítače tráví. Následně z toho vyplývá ponocování nebo naopak časné stávání za účelem být u počítače. U dětí se často projevuje promyšlené lhaní o své závislosti, zanedbávání učení, narušené vztahy s rodinou a opouštění dřívějších zájmů a přátel.

Rodiče a vychovatelé by proto měli sledovat a zajímat se o to, jaké hry děti hrají. Kromě her, které mají prokazatelně nevhodný vliv na dospívající mládež, tedy nejružnější střílečky, existují také hry, které umožňují rozvíjet logiku, postřeh, orientaci ve složité situaci, koncentraci a plánování. Je důležité, aby rodiče stanovovali limity, kdy může dítě hrát a kdy ne. Je důležité, aby bylo dítě podporováno i v jiných zájmech a koníčcích.

V časopise *Instinkt* byl ve článku nazvaném *Život začíná připojením* citován Jaroslava Vacka, psycholog z pražského adiktologického centra při Psychiatrické klinice 1. Lékařské fakulty a VFN UK v Praze, který zde uvádí, že: „U on-line her, které běží bez přestávky, hrozí, že hráči mohou v době, kdy nejsou připojeni, pociťovat tíseň z toho, že jim ve virtuálním světě, který se neustále vyvíjí, něco zásadního uniká. Dále říká, že: Důležitou roli v kvalitě on-line vztahů hraje i anonymita internetu. On-line vztahy totiž na rozdíl od reálného světa vytváří základní vazby díky společným zájmům a ignorují sociální status jedince a tak se hráčům mohou jevit jako smysluplnější a trvanlivější než vztahy v reálném životě.“²² Ve virtuální identitě se proto dítě může stát takovým, jakým chce být a může tak naplňovat své nesplněné sny.

²² BOČANOVÁ, Simona. Život začíná připojením. *Instinkt*, Mediacop, 2010, roč. 10, č. 4, s 23.

3.1 Sociální sítě a chaty, kyberšikana

Mezi další negativní vlivy masových médií patří i nejrozumnější sociální sítě. Sociální síť je společenský prostor na internetu, který umožňuje uživatelům založit si vlastní profil a komunikovat s dalšími uživateli. V České Republice je velmi populární Facebook, v zahraničí také MySpace nebo Twitter. Tyto nejznámější sociální sítě fungují tak, že si každý aktér vytvoří svůj vlastní profil a připojuje si ostatní účastníky a to zejména na základě pozvání. Prostřednictvím těchto spojení vzniká online komunita, jejíž členové se navzájem informují o svých zálibách, o tom, co právě dělají, sdílí svá data a třeba i fotografie.

Sociální sítě však mohou být velmi nebezpečné a to především proto, že během několika málo hodin se všichni zúčastnění mohou dostat k velmi důvěrným informacím, které na sociální síť vloží uživatel sám o sobě, nebo o jeho osobě někdo jiný. Díky sociálním sítím se velmi často rozpadají i vztahy.

Mezi jeden z nejzajímavějších článků, který se týká fenoménu Facebook, patří bezesporu článek pod názvem „*Češi Facebooku nebezpečně věří. Falešné krasavici naletělo 60 procent*“. Tento test ukázal, že především mladí čeští uživatelé si své soukromí nehlídají tak, jak by měli. Vystavují se riziku šmírování, a v případě, že zveřejňují citlivé osobní údaje, i vážnějším hrozbám. V průběhu tohoto testu šlo jeho tvůrcům zejména o to, aby se dozvěděli, na kolik si mladí lidé chrání své soukromí a důvěřují informacím, které na Facebooku jsou. Z tohoto testu však bohužel vyplynuly poměrně alarmující čísla, která upozorňují, že více jak šedesát procent náhodně vybraných uživatelů Facebooku důvěřovalo falešnému profilu neexistující dívky a přidalo si ji tak mezi své přátele. Na neexistujícího mladíka se nacytalo 42 procent. Mezi alarmující fakt patří také to, že takto fiktivně vytvořené osoby byla ochotna pustit ke všem svým soukromým údajům většina nacytaných uživatelů. Fiktivní osoba se tak mohla dostat k takovým soukromým datům, jako jsou soukromé fotografie, fotografie přátel, e-mailová adresa, škola a v některých případech dokonce i soukromé telefonní číslo a úplná adresa. Průzkum ukázal, že mezi nejčastěji důvěřující osoby patřili mladí uživatelé a uživatelky ve věku 15 – 20 let. (Obrázek 1) Zprůměrovaný věk nacytaných uživatelů byl 19 let. Jak autoři testu uvádějí: „*Založili jsme dva smyšlené profily Monika a Honza (obrázek č. 2) a oslovili jsme celkem 100 náhodně vybraných českých uživatelů a užívatelky Facebooku s žádostí o přátelství. Neexistujícím sourozencům dal přístup ke*

*svým soukromým informacím každý druhý oslovený.*²³ Tato čísla jsou skutečně alarmující vzhledem k tomu, že Facebook nabízí prostředky, díky kterým je možné si své soukromí lépe chránit a citlivé a osobní informace postoupit jen těm, které uživatel uzná za vhodné. Tento test ukázal, že prostřednictvím Facebooku lze skutečně velmi jednoduše proniknout do soukromí mladých lidí. (obrázek č. 1)

Největším problémem komunikačních prostředků, mezi které patří chaty a sociální sítě je nebezpečí spočívající v sexuálním obtěžování, kdy prostřednictvím těchto komunikačních sítí působí lidé s pedofilními sklony. Děti a dospívající mohou být ohroženi jejich podrobnými dotazy na jejich sexuální zážitky a představy, tito lidé je podbízí k sexuálním aktivitám. Dospívající mládež zde navazuje nová přátelství a samozřejmě chce svého nového kamaráda poznat i v reálu. Tato setkání ale představují skutečně velká a závažná rizika. Nejhorším může být právě setkání s pedofilem, který na svou oběť zaútočí. Je proto třeba těmto situacím předcházet, poučit dítě, mluvit s ním o nebezpečí chatu a vysvětlit mu, jak se v konkrétních případech zachovat. Mladé lidi však chat láká, prezentují se na něm jako otevřenější, hovornější, více společenštití, více dominantní a s vyšší mírou sebehodnocení než v reálném životě.

.

²³ *Technet – cz* [online]. 2011[cit. 2001-10-03]. Dostupné z:

http://technet.idnes.cz/cesi-facebooku-nebezpecne-veri-falesne-krasavici-naletelo-60-procent-112-/sw_internet.asp?c=A091117_171036_sw_internet_pka

3.2 Regulace internetu

V kapitole negativních vlivů televizního vysílání byl zdůrazněn fakt nevyzrálosti dětí, kdy může být jejich psychika poznamenána například nevhodným výběrem pořadů. Pokud budeme nyní hovořit o internetu, musíme v otázce negativních vlivů zohlednit již zmiňovanou kyberealitu versus skutečný, reálný svět. Z hlediska míry negativních vlivů je pro dospívající děti nebezpečný chat²⁴, kde mohou důvěřiví jedinci narazit na nebezpečnou osobu. Alarmující skutečností, je fakt, že téměř polovina dětí by byla ochotna jít na schůzku s neznámou osobou dohodnutou přes internet. Podle dat Policie ČR z nich každé alespoň jedenkrát sdělilo údaje o sobě nebo svých blízkých přes internet nebo mobilní telefon někomu, kdo byl cizí. Můžeme být proto vděční za Projekt Saferinternet.cz, který *„chce informovat děti i rodiče o možných rizicích užívání internetu a tato rizika snižovat. Odmala děti učíme, že se mají při přecházení cesty rozhlédnout, nemají si od nikoho cizího brát bonbóny a podobně. Je třeba, abychom podobná pravidla zavedli i pro digitální svět.“*²⁵ Nebezpečí, které můžeme spatřovat, pokud budeme hovořit o problematičnosti internetu, je nebezpečí přílišného vyplnění volného času dětí kyberealitou, která u některých jedinců nahrazuje jak rodiče, tak i sourozence a kamarády. Psychologové současnosti proto hovoří o tzv. „internetovém paradoxu“, kdy *„nové technologie, které jsou vyvíjeny proto, aby umožnily lepší spojení mezi lidmi, u mnoha lidí, kteří s nimi denně pracují, vyvolávají pravý opak. Izolují je od přátel, od rodiny, od přímého mezilidského styku; nahrazují jej virtuálním společenstvím s omezenými možnostmi mezilidské komunikace.“*²⁶

²⁴ on-line komunikace dvou nebo více lidí najednou na Internetu.

²⁵ Novinky.cz [online]. 2007, poslední revize 14.2.2007 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/133051-polovina-deti-by-sla-na-schuzku-domluvenou-pres-internet.html>.

²⁶ SAK, Petr. *Mládež na křižovatce*. Praha, Svoboda Servis, 2004. s. 179.

3.3 Neověřitelnost informací poskytovaných masovými médii

Masová média, kdy máme na mysli zejména televizi a internet, mají bezesporu velmi velký vliv na celkové veřejné mínění v mnoha směrech. Problematikou tohoto vlivu je pravdivost sdělení prostřednictvím těchto médií. V dnešní době je proto velmi složité rozpoznat, zda jsou sdělení a informace správné a pravdivé. Mnohdy proto nezbyvá než důvěřovat, že jsou data spolehlivá, jelikož jejich možnost ověření je většinou minimální. Tento fakt je nebezpečný zejména v případě formování názorů dospívajících dětí, ale také v případě vzdělávání se, kdy je pravdivost informací nepostradatelná. Pokud se jedná o sebevzdělávání, nelze neuvést nejznámější internetovou encyklopedii, Wikipedii. Její výjimečnost spočívá především v neověřitelném počtu hesel, která jsou velmi snadno dostupná. Problematikou však je, že mnohé informace a definice nejsou zcela pravdivé, proto se lidé hledající nejrůznější informace, data, údaje atd. setkávají s jakýmsi smetištěm, kde můžete nalézt skutečně vše, ale jen málo co je kvalitní se základem skutečných zdrojů.

Podle informací, které jsou dostupné přímo na encyklopedii Wikipedia, vznikla tato výjimečná internetová encyklopedie v roce 2001. Businessman Jimmy Wales a informatik Larry Sanger ji vytvořili jako doplňkový projekt k dnes již neexistující encyklopedii Nupedia, kam však mohli přispívat pouze fundovaní odborníci. Wikipedia si postupem času získala velmi velký počet příznivců. Česká verze vznikla v roce 2002 a dnes má již téměř 200000 článků. *„Při každé ‘zásadní’ události stačí jen několik desítek minut na to, aby k ní na Wikipedii vzniklo nové heslo. O to se stará více než tři čtvrtě milionu registrovaných uživatelů, editorskou část práce pak má na bedrech více než 4500 spolupracovníků, které má organizace po celém světě. Všechno tohle dohromady pak tvoří encyklopedii, jejíž informace jsou otevřeny všem, kteří mají přístup na internet.“*²⁷

Wikipedie disponuje velmi velkým počtem hesel a nepřehledným množstvím informací, ale obsahuje bohužel také hlavně informace, za které nikdo nezodpovídá. Přestože je jistá snaha některé nepodložené informace eliminovat. Jedná se například

²⁷ Technet – cz [online]. 2011[cit. 2001-10-03]. Dostupné z:

http://technet.idnes.cz/cesi-facebooku-nebezpecne-veri-falesne-krasavici-naletelo-60-procent-112-sw_internet.asp?c=A091117_171036_sw_internet_pka

ohodnocení zdrojů, anebo oznamovací banery, jež mají za úkol zpochybnit nepodložené informace. Nastavena jsou také tři následující základní pravidla, která by měla být závazná pro všechny, kteří chtějí do Wikipedie přispívat:

1. pravidlo ověřitelnosti
2. pravidlo nezaujatého úhlu pohledu
3. pravidlo žádného vlastního výzkumu.

Mladí lidé, kteří se však čím dál tím více odvracejí od klasických knih k informacím v elektronické podobě, mohou nevědomky nabýt nepřesné, anebo zcela scestné informace.

II. Praktická část

1. Úvod k praktické části

V první části této bakalářské práce jsme se pokusili nastínit masová média nejen z pohledu historického vývoje, ale také bylo naším cílem upozornit na hlavní činitele, kteří ovlivňují dnešní mládež. Nevyhnuli jsme se ani takovým otázkám, jako jsou regulace televizního vysílání a internetu. Zároveň jsme také neopomenuli zmínit i problematiku neověřitelnosti informací, které jsou nám denně předkládány, a to zejména prostřednictvím internetu. Jako hlavní předmět problematiky vlivu masových médií na dnešní mládež jsme určili nebezpečí, které na dnešní dospívající mládež číhá v podobě fenoménu sociálních sítí. Jako nejznámější a také nejvyužívanější sociální síť u nás, byl popisován Facebook. Na několika pregnantních příkladech jsme představili problematiku této sociální sítě, která spočívá především v tom, že jsou mladí lidé až příliš důvěřiví a otevření vůči neznámým osobám.

V další části této bakalářské práce se budeme věnovat praktickému výzkumu, ve kterém bude hlavní snahou z části ověřit v praxi fakta, která jsme shrnuli v teoretické části. Cílem navrhovaného výzkumného projektu je prozkoumat a především popsat, zda a jakým způsobem vnímají rodiče fakt, že masová média, zejména internet a fenomén sociálních sítí, výrazně ovlivňují život jejich dětí. Výsledky tohoto výzkumu si nekladou za cíl postihnout široké spektrum rodičů a jejich názory na danou problematiku. Tento výzkum se bude spíše zaměřovat na to, aby demonstroval názory určité skupiny rodičů, kteří mají podobné společenské postavení, věk a věk jejich dětí. Z úzkého zkoumaného vzorku několika rodičů budou vyvozeny základní pohledy a problematika vlivu masových médií na dnešní mládež.

Základní výzkumné otázky, které se budeme v průběhu průzkumu snažit zodpovědět, jsou následující:

1. Jaké jsou názory rodičů na internet, jako na nedílnou součást života jejich dospívajících dětí? Jaké klady a zápory přisuzují rodiče vlivu internetu na jejich děti ve smyslu jednoduché dostupnosti všech informací?
2. Do jaké míry vnímají rodiče fenomén sociálních sítí jako problém u svých dospívajících dětí? Jaká možná rizika považují tito rodiče za nejzávažnější?

Jak je z výše uvedených výzkumných otázek patrné, nebudeme se snažit zodpovědět problematiku vlivu masových médií z pohledu dospívajících dětí. Jelikož se

bude tento výzkum provádět v úzkém a specifickém okruhu předem vybraných rodičů, bude tento výzkum sledovat kategorie, do kterých jednotliví rodiče spadají. Během zajišťování dat kvalitativním způsobem bychom chtěli upřednostnit a zdůraznit nejruznější fenomény vztahující se k masovým médiím, které budou z rozhovorů vyplývat. Je pravděpodobné, že jednotliví aktéři rozhovoru, budou vypovídat podle svých subjektivních zkušeností. Jednotlivé rozdíly, které budeme citovat, by měly být charakteristické očividným rozdílem. Pro takovéto rozdělení bychom chtěli aplikovat „*extrémní typ, který zachycuje extrémní kombinace hodnot dimenzí.*“²⁸ Jednotlivé typy budou mít charakter spíše ideálního typu. Tento ideální charakter definujeme podle Jana Hendla tak, že „*určíme konfiguraci hodnot různých dimenzí, aniž by bylo zapotřebí, aby příslušná konfigurace existovala ve skutečnosti.*“²⁹ Půjde nám tedy o to, abychom vyjádřili svoji představu, ke které se budou dále vztahovat úvahy ke zkoumané problematice. Náš výzkum a jednotlivé kategorie by proto neměly být ovlivněny případnými rušivými aspekty.

V následujících řádcích tedy zodpovíme nejlepším možným způsobem podle našich zkušeností odpovědi k výše navrhovaným výzkumným otázkám. Závěrečná zpráva by měla vypovídat o všech zjištěných skutečnostech, které z daného výzkumu vyplynuly.

²⁸ HENDL Jan. *Kvalitativní výzkum*, Praha, s. 213.

²⁹ *Tamtéž*, s. 213.

2. Metodologie výzkumu

Z mnoha možností výzkumných metod byla zvolena výzkumná metoda rozhovoru. Tato metoda byla zvolena především proto, že bylo pro výzkumnou otázku nežádoucí vytrhování dat z kontextu dění. Kvalitativní výzkum byl vzhledem k výzkumné otázce zvolen jako nejlepší možné řešení, což bylo také následně potvrzeno. Ke kvalitativní metodě výzkumu jsme se také přiklonili proto, že v jeho průběhu nevznikají, jak píše Jan Hendl, „...*pouze výzkumné otázky, ale také hypotézy a nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze.*“³⁰ Sběr dat a jejich následná analýza probíhaly v případě kvalitativního výzkumu po delší časové období, kdy se tento proces vyznačoval tím, že měl charakteristický longitudinální charakter. Poté, co bylo rozhodnuto získávat informace na předem dané téma právě metodou rozhovoru, byla vytvořena určitá struktura a schéma. Jednalo se však spíše o okruhy, ke kterým měli jednotliví tazatelé vztah.

Otázky k jednotlivým rozhovorům jsou následující:

1. *Myslíte si, že je internet natolik nedílnou součástí života dnešních dětí, že je významně ovlivňuje v průběhu dospívání?*
2. *Jaké klady nebo záporny spatřujete v tom, že mají dnešní děti prostřednictvím internetu velmi snadný přístup ke všem informacím?*
3. *Myslíte si, že je správné, že jsou děti a dospívající na internet čím dál více vázáni (studium, známky, informace, komunikace, zábava...)?*
4. *Víte co jsou to sociální sítě? Pokud ano, jaký je Váš názor na sociální sítě?*
5. *Prezentuje se Vaše dítě na některé ze sociálních sítí?*

Jak již bylo výše uvedeno, byla jako hlavní výzkumný cíl položena otázka, jakým způsobem vnímají rodiče u svých dospívajících dětí fakt, že masová média, zejména internet a fenomén sociálních sítí výrazně ovlivňují život jejich dětí. Pro zkoumání této problematiky byl tedy zvolen semi-strukturovaný hloubkový rozhovor, pro který bylo vybráno osm rodičů dospívajících dětí ve věku 15 – 17 let. Kritériem pro výběr rodičů, kteří následně utvořili hlavní zkoumaný vzorek o počtu osmi osob, byl především věk v rozmezí 35-45 let. Jako další kritérium bylo stanoveno obdobné sociální postavení ve společnosti. Celkové schéma rozhovoru bylo v zásadě pro všechny

³⁰ Hendl Jan. *Kvalitativní výzkum*, Praha. s. 48.

stejně a jednotlivé rozhovory se lišily nejvíce svým obsahem ze strany respondentů. Stejná struktura rozhovoru byla zvolena především proto, aby byla zajištěna následná kvalitní analýza. Na úvod k rozhovorům bylo připraveno představení celého výzkumu jednotlivým respondentům a především stanovení úlohy tazatele i respondenta v něm. Rozhodnutí, kde bude rozhovor uskutečněn, bylo ponecháno na samotných respondentech, kteří si většinou vybrali domácí prostředí. Vzhledem k tomu, že u většiny dotazovaných probíhal rozhovor právě v domácím prostředí, byla odstraněna problematika rušivého nebo nepříjemného prostředí. Jednotlivé rozhovory probíhaly v délce 30-60 minut.

Většina otázek v průběhu rozhovoru se vztahovala k vlastním názorům rodičů, se kterými byl tento rozhovor uskutečněn. Jednotliví respondenti byli upozorněni na skutečnost, že pro náš výzkum neexistují dobré a špatné odpovědi. V počátku každého rozhovoru byla vždy snaha klást zejména neproblémové otázky a v další části byla snaha získat spíše takové informace, ze kterých se při následné analýze získávala fakta o názorech a pocitech ke zkoumané problematice. Odpovědi jednotlivých respondentů tak mnohem více získávaly na váze. Vzhledem k domácímu prostředí, kde byly rozhovory vedeny, se dotazovaní vyjadřovali pomocí vlastních termínů a svým vlastním stylem mluvy. Jelikož byly otázky formulovány co možná nejjednodušeji a byl ponechán dostatečný čas k jejich zodpovězení, nebyl následně problém v porozumění v průběhu jejich dotazování. Hlavním úsilím v průběhu všech rozhovorů bylo snaha udržet si co možná nejvíce neutrální postoj k obsahu sdělovaných informací. Průběh rozhovorů byl z pohledu tazatele ovlivněn určitými znalostmi v dané problematice. Tyto znalosti se jevily na jedné straně jako nesporná výhoda, nicméně na druhou stranu bylo velmi problematické se nesnažit potvrdit své předem dané předpoklady. Proto byla snaha se takovému to ne zcela vědomému zkreslení vyvarovat a vystupovat pokud možno nezaujatě.

Po zakončení rozhovoru byl dán jednotlivým respondentům dostatečný prostor k tomu, aby případně dodali k tématu něco, co doposud nezaznělo, nebo vyjádřili své pocity z rozhovoru. Jednotlivé rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány na diktafon. Závěrem každého rozhovoru byla všechna data zkompletována a jednotlivé poznámky byly překontrolovány co do kvality a úplnosti.

Schéma jednotlivých respondentů:

No.	Jméno	Věk	Zaměstnání	Dítě	Věk	Dítě	Věk
1.	Martina	46	Prodavačka v knihkupectví	Zuzana	17	David	23
2.	Josef	45	Hasič	Martina	16	Kristýna	22
3.	Helena	42	Účetní	Štěpán	16		
4.	Iva	39	Účetní	David	17		
5.	Eduard	42	Řidič	Lucie	15	Veronika	19
6.	Anna	41	Podnikatelka	Adriana	17	Petr	20
7.	Jana	42	Učitelka na ZŠ	Kateřina	16	Patricie	21
8.	Margareta	38	Sekretářka	Lenka	11	Gréta	15

2.1 Diferenciace čtyř faktorů vlivu internetu

Jednou z hlavních výzkumných otázek, které jsme si stanovili, bylo zjistit, jaké jsou názory rodičů na internet, jako na nedílnou součást života jejich dospívajících dětí. V průběhu jednotlivých rozhovorů a při následné analýze bylo zjištěno, že rodiče vidí největší vliv internetu na jejich dospívající děti ve čtyřech nejčastěji vysledovaných faktorech. Z tohoto důvodu vznikla diferenciace vlivu čtyř faktorů internetu, které rodiče nejčastěji uváděli vzhledem k jejich dospívajícím dětem za nejdůležitější.

a) Virtuální faktor

Mnozí dotazovaní rodiče velmi často uváděli, že se u svých dospívajících dětí setkávají s fenoménem virtuální komunikace. Rodiče často vypovídali o tom, že jejich děti dávají spíše přednost virtuální komunikaci s kamarády před reálně stráveným časem s nimi. Jako jeden z příkladů uvádíme stanovisko respondentky Ivy. *„David si spíš zapne webovku a ten jeho kamarád Honza taky a takhle tlachaj jakou dobu. Hrajou u toho hry a navíc se slyšej a viděj. Jak on říká tak pařej po síti. (Iva – účetní)* Další z dotazovaných, Jana, také neopomenula zdůraznit, že její dcera Kateřina tráví u počítače velmi dlouhou dobu. Nicméně Jana také v průběhu rozhovoru narazila na určitý paradox, který vidí právě ve virtuální komunikaci. Vzhledem k tomu, že se v průběhu většiny virtuálních rozhovorů a zábavy lidé nevidí, může docházet k odlišným vztahům a komunikaci mezi jednotlivými účastníky rozhovoru, než k jaké by došlo za normální reálné situace. *„Kačka ta je na počítači skoro pořád. Pomalu ani nejde ven. A co mi přijde hrozně zajímavý, je to, že ta naše Kačka je schopná s někým třeba na Facebooku kecat třeba dvě hodiny a přitom je to někdo, s kým by se ale v realu možná ani moc nebavila.“ (Jana – učitelka)*

b) Faktor zábavy

V průběhu jednotlivých rozhovorů dotazovaní rodiče uváděli jako nejčastější druh virtuální zábavy hraní počítačových her. V průběhu analýzy jednotlivých rozhovorů bylo zjištěno, že přestože jednotliví rodiče nebyli na problematiku síťových her vůbec dotazováni, ve velké míře o této skutečnosti sami hovořili. Respondetka Helena srovnává dobu jejího dospívání s průběhem dospívání svého syna Štěpána, který má možnost sociálního vyžití prostřednictvím internetu. *„Náš Štěpán třeba hodně po internetu hraje s kamarádama hry a oni se u toho prostřednictvím internetu i domlouvaj*

a u toho je schopnej vydržet opravdu hodně hodin. My sme se s holkama vždycky scházeli venku a ten Štěpán je spíš zalezlej doma a s těma kamarádama se takhle bavěj po internetu.“ (Helena – účetní)

c) Faktor snadné dostupnosti

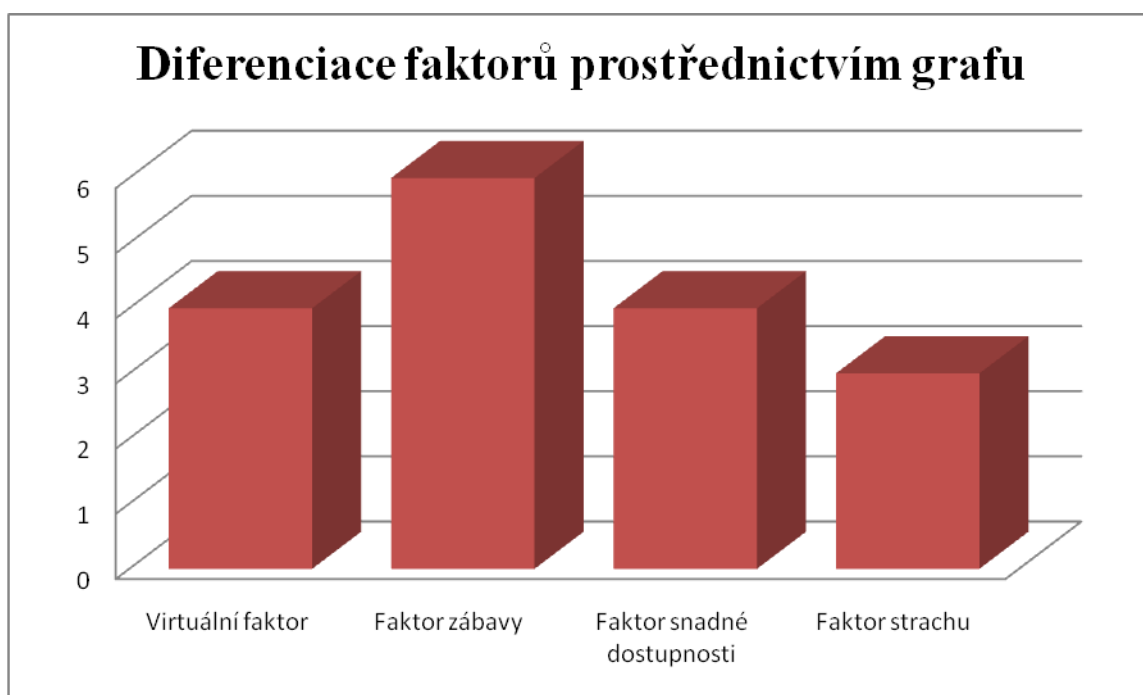
Respondent Josef, stejně jako Helena, rovněž srovnává dobu svého dospívání se současnou dobou, ve které dospívá jeho dcera Martina. Jako velmi zajímavý fakt uvedl problematiku dostupnosti na jednotlivá místa, která mají dnešním dětem zprostředkovávat jiný druh zábavy, než jsou počítače. Jako hlavní problém zájmových aktivit uvádí, omezenou přístupnost do nejrůznějších sportovních areálů. „*Mně se třeba nikdy nestalo, že by mi máma řekla, hale nechceš jít taky na chvilku ven? To bylo spíš naopak. Já musím Martince říkat jestli už to nepřehání a jestli by taky nechtěla jít třeba na čerstvej vzduch. A víš, co mi taky přijde? Víš co, my sme mohli úplně všude, ale dneska když nejseš fotbalista tak na to hřiště nesmíš a stejně jako na tenis a vůbec všude. My se fakt dostali, kam sme chtěli a nikdo s tím neměl problém. Dneska ty děti musí bejt všude registrovaný. Já když se jí třeba zeptám, co dělali, když byli venku, tak mi řekne, že se prostě poflakovali. Vlastně se jí nemůžu divit, že mi klidně řekne, že na netu má stejně všechno.“ (Josef – hasič)* Oproti tomuto názoru, který je spíše negativní, uvedeme názor Heleny, která ve snadné dostupnosti všech informací vidí spíše pozitivní věci. „*Já tomu fandím, že tam ty děti mají všechno. Maj to dneska vážně jednodušší než my. Taky mi přijde, že sou v mnoha věcech samostatnější. Co si budem povídat, je to prostě usnadnění života nás dospělej a i těch dětí.“ (Helena – účetní)*

d) Faktor strachu

Jedním z předpokládaných faktorů, který byl v průběhu analyzování zjištěn, byl faktor strachu. Dotazovaní rodiče uváděli, že strach nebo obavy, které mají z toho že by jejich dítě mohlo být na internetu někým cizím kontaktováno nebo by mohl někdo zneužít nejrůznější soukromé informace. „*Naše Grétka je pořád ještě malá, nebo ona už tak malá není, ale pořád mi přijde, že je hrozně naivní. Vůbec jí věci kolem internetu a tak nepřijdou nějak nebezpečný. Co by prý kdo dělal s její adresou.“ (Margareta – sekretářka)* Jako další příklad uvádíme výpověď Josefa, který k faktoru strachu vyjádřil následovně. „*... a na druhou stranu to že sedí spíš doma u počítače je pro mě jako pro tátu fajn v tom, že se o ní nemusím bát ve smyslu, kde je a co tam dělá a jestli se jí třeba*

něco neděje, ale když si vezmu co je dneska prej těch úchylků na internetu, to si člověk asi nevybere. (Josef – hasič)

Výše uvedené čtyři základní faktory, které vyplynuly jako nejčtenější v průběhu analyzování jednotlivých dat, byly závěrem shrnuty v tabulce níže. Ke jménům jednotlivých rodičů byla přiřazena četnost, se kterou se na těchto čtyřech hlavních faktorech podíleli. Faktor, který byl jednotlivými rodiči nejčastěji popisován, byl faktor zábavy. O tomto faktoru hovořilo šest respondentů z celkového počtu osmi vybraných výzkumných osob. Virtuální faktor a faktor snadné dostupnosti byly popisovány shodně čtyřmi respondenty. Faktor strachu byl detailně popisován u tří dotazovaných osob.

2.2. Diferenciace tří typů pohledů rodičů na snadnou dostupnost dat

Po transkripci jednotlivých rozhovorů nám následně vyplynuly tři nejcharakterističtější úhly pohledu rodičů - respondentů na problematiku snadné dostupnosti veškerých dat na internetu. Tyto tři úhly pohledu byly pojmenovány a rozčleněny do určitých typů podle celkového přístupu jednotlivých rodičů na danou problematiku.

a) Rodič liberálního typu

U rodičů liberálního typu převládá názor, že internet je převážně pozitivní záležitost. O mladistvých mluví jako o generaci, která je podle nich výrazně chytřejší, rychlejší a tolerantnější ve srovnání s generacemi minulými. Jakákoliv internetová aktivita vyžaduje aktivnější přístup jejích uživatelů než jak je to třeba u televizních diváků. Tito rodiče zmiňují obrovské možnosti internetu a to jak tvůrčí, vzdělávací, informační a poznávací, tak i zábavné. Děti si zde mohou rozvíjet své záliby. Dále tito rodiče argumentují tím, že jejich děti mohou internet využívat jako pomocníka v průběhu domácí školní přípravy. Do skupiny rodičů typu liberál byli proto zařazeni ti rodiče, kteří se absolutně pozitivisticky hlásili k problematice snadné dostupnosti k informacím. Jako nejcharakterističtější případ uvedeme respondentku Ivu, která otevřeně vypráví o tom, jak měla za svého mládí mnohem obtížnější přístup k některým informacím, které chtěla zjistit co nejrychleji. Ve snadné dostupnosti veškerých informací, které má dnes její syn David, spatřuje pouze klady. „*Mě vždycky hrozně štválo, že když sem se chtěla něco o něčem dozvědět, tak sem musela přečíst nějakou bichli a to co mě zajímalo, bylo stejně jen na pár stránkách. Voni se dneska mrknou na net a maj hned všechno, co potřebujou... Všechno si prostě dneska v klidu seženeš od informací až po nejrůznější já nevím, třeba aktivitu atd. Já když jsem se chtěla v pubertě něco dozvědět tak máma pomalu přešlapovala na místě a nevěděla jak mi co má vysvětlit. Dneska těm rodičům tyhle starosti do jistý míry odpadaj. Já sem ty dnešní dobře za tohle fakt vděčná.*“ Respondetka Iva také v průběhu rozhovoru uvedla, jak konkrétně jí snadná dostupnost všech informací na internetu pomáhá v průběhu výchovy jejího dopívajícího syna Davida. „*Já sem třeba Davidovi koupila knížku, taky hlavně jak sme se rozvedli a jsem na něj sama. Takovou tu jako že pro kluky, takovou tu*

o sexualitě atd. no a pak když jsem se koukala, protože máme společnej počítač na historii... no když jsem zjistila na jakých von byl stránkách tak sem se fakt musela smát, že sem mu tu knížku koupila. Já sem se tak vlastně dozvěděla, že už se vo tu sexualitu zajímá a mohla sem s nim podle toho už navázat nějak hovor. Ted' už s nim vo všem prostě můžu úplně normálně mluvit. Já si třeba myslím, že sem takovej ten typ mámi, se kterou se dá bavit fakt vo všem, jenomže von je prostě ve věku, kdy se stydí, nebo prostě ke mně otevřenej bejt nechce. Já si prostě myslím, že je hrozný plus, že von si dneska najde to, co von chce, co jeho zajímá a jak von to zrovna v tu chvíli cejtí. Prostě si myslím, že takový ty situace, kdy se ty děti poprvý dozvídají a nějaký sexualitě a jsou z toho nějak vyvedený z míry, jako to bylo za nás, už dneska vůbec nejsou.“

b) Rodič demokratického typu

Další kategorie, kterou se nám v průběhu jednotlivých rozhovorů jevilo jako důležité vyzdvihnout, byla kategorie, kterou jsme nazvali kategorií typu demokrat. U těchto rodičů převládá názor, že internet a veškerá dostupnost informací jsou ve vztahu k dnešním dětem velmi pozitivní, přičemž je ale důležité mít na paměti, že z této bezbřehosti pramení i jistá úskalí. Tento typ rodičů a jejich názory bychom mohli přirovnat ke známému přísloví, které bychom však pozměnili ve smyslu, že internet je dobrý sluha, ale zlý pán. Jako ideální se těmto rodičům jeví cesta, která vede mezi názorem neizolovat děti od internetu, ale nastavit jim určité meze a limity a především s nimi o tom komunikovat. Internet totiž není a ani v podstatě nemůže být složkou výchovy, která by na děti dokázala samostatně působit. Tito rodiče proto do jisté míry považují internet za mocným nástroj, pomocí kterého se dají děti velmi snadno ovlivňovat. Respondentka Helena v průběhu rozhovoru vyjadřovala své názory na snadnou dostupnost ke všem informacím z pohledu jak pozitivního, ve smyslu rychlé a snadné dostupnosti ke všem informacím, tak i z pohledu negativního. Podle jejího názoru je velmi důležité, aby byly děti správně vedeny k tomu, jak s touto snadnou dostupností ke všem informacím mají nakládat. „*Já si myslím, že to, že dneska mají děcka snadnější přístup ke všem informacím prostřednictvím internetu určitě pozitivní je, protože za mě to absolutně nebylo a já vidím, že my sme museli mít všechno jenom z knížek. Docela se mi ale líbí, že má Štěpán jednoho učitele, kterej po nich nechce, aby mu psali nějaký litanie, ale vždycky po nich chce k nějakému tématu, aby mu napsali jejich vlastní názor. Myslím si, že pokud se těm dětem zase nechá úplně volná ruka, tak*

je to k ničemu neformuje a nemá to žádnéj efekt ta snadná dostupnost ke všemu. Takže Štěpán si o tom tématu najde hodně věcí na internetu a pak na to už ale sám za sebe napíše vlastní názor. To je podle mě hrozně důležitý a ten internet pak není vůbec na škodu. Štěpán sice u počítače sedí opravdu hodně, pořád hraje nějaký hry atd., ale líbí se mi, že on je takový to dítě, co se zajímá o to, co se děje ve světě a není prostě bez názoru. Myslim si, že tím že mají dneska ty děcka tak snadnej přístup ke všemu, tak mají o všem mnohem větší přehled, než jsme měli my. „

c) Rodič typu skeptik

Další kategorie, která je přesným opakem rodičů liberálního typu, je kategorie skeptik. U těchto rodičů převládá názor, že internet má na dnešní dospívající mládež převážně negativní vliv. Jednoduchá dostupnost ke všem informacím je proto podle nich spíše kontraproduktivní. Josef se v průběhu celého rozhovoru projevoval celkově pesimisticky. Jeho názory byly po celou dobu rozhovoru spíše negativního charakteru. Josef otevřeně popisoval, jaké jsou podle něj negativismy, které pramení ze snadného přístupu k informacím, které mají dnešní děti prostřednictvím internetu. Josef jako konkrétní příklad uvedl nezáměr jeho dcery Martiny o státní maturitu, která by jí podle jeho názoru měla velmi zajímat. „*Ty děti si na internetu sice můžou najít opravdu všechno, ale informace, ze kterých by se mohly nějakým způsobem poučit je stejně nezajímaj. Na internetu je zajímavá tak akorát nějaká Facebook nebo icq, ale aby se šli třeba dívat na televizi na zprávy, což by pro ně mělo bejt důležitý, tak to ne. To je nezajímá. Myslim si, že to je dneska ale bohužel 90 procent dětí z mého pohledu. Třeba mě i překvapuje, že naši Martinku nezajímá, jak budou probíhat státní maturity, přitom je to téma, který se jí bezprostředně týká. Martinka se prostě o to vůbec nezajímá. Je třeba dobrý, že mají všechny informace hned, ale podle mě je hrozně špatně, že je to absolutně nedonutí si přečíst knížku. A taky proč, když si ten obsah najdou na internetu. Martina je někdy dokonce tak líná, že ten obsah prostě vytiskne a rovnou to vytisknutý odevzdá učiteli. S referátem prakticky na nějaký téma si absolutně nedělá starosti, prostě si to najde na internetu a má to. Někdy mi přijde, že pomalu ani neví, co v tom je. „ (Josef – hasič)*

Z celkového počtu respondentů, tedy osmi rodičů dětí ve věku 15 – 17 let, byli tyto rodiče rozděleni podle výše uvedených typů, které vyjadřují míru pozitivismu nebo

negativismu v problematice jednoduché dostupnosti všech informací v dnešní době. Přestože jsme výše uvedli pouze tři nejcharakterističtější názory rodičů - respondentů, zbytek dotazovaných respondentů a jejich typové zařazení uvádíme v tabulce níže.

No.	Jméno	Rodičovský typ	Věk	Zaměstnání	Dítě	Věk	Dítě	Věk
1.	Martina	Skeptik	46	Prodavačka v knihkupectví	Zuzana	17	David	23
2.	Josef	Skeptik	45	Hasič	Martina	16	Kristýna	22
3.	Helena	Demokrat	42	Účetní	Štěpán	16		
4.	Iva	Liberál	39	Účetní	David	17		
5.	Eduard	Skeptik	42	Řidič	Lucie	15	Veronika	19
6.	Anna	Skeptik	41	Podnikatelka	Adriana	17	Petr	20
7.	Jana	Demokrat	42	Učitelka na ZŠ	Kateřina	16	Patricie	21
8.	Margareta	Liberál	38	Sekretářka	Lenka	11	Gréta	15

2.3. Diferenciace negativních činitelů sociálních sítí

Jednou z hlavních výzkumných otázek bylo postihnout skutečnost, do jaké míry vnímají rodiče fenomén sociálních sítí jako problém u svých dospívajících dětí. Spolu s touto otázkou šla ruku v ruce problematika možných rizik, která považují tito rodiče za nejzávažnější ve vztahu k jejich dětem. Jedním z nejzávažnějších příkladů, který rodiče uváděli jako negativní, byl fenomén, který jsme blíže rozebírali i v praktické části této bakalářské práce. Jednalo se zejména o nevyzrálост a naivitu, s jakou dnešní děti přistupují ke svému sebe-prezentování na sociálních sítích. Všechny osm respondentů mělo na tuto skutečnost obdobný úhel pohledu. Jednotlivé názory rodičů se však lišily v tom, jaké kroky oni sami podnikají, aby své dítě před tímto nebezpečím informovali a ochránili.

Jako typický příklad uvedeme některé výpovědi, které se v pohledu na danou problematiku poměrně shodovaly. „*Je fakt hrozný, když ona tam začne ventilovat, že jí nebaví život, že jí nebaví škola, a už vůbec taky to že má momentálně špatnou náladu, že se pohádala s klukem, natož pak s maminkou. Vůbec jí nepřijde blbý, že to pak vědí úplně všichni ty lidi, který ona tam má. A ona tam navíc píše několikrát denně. Zatím tam má teda jenom svoje kamarády, který jí teda vždycky patřičně politují, když tam takový věci píše, ale nedovedu si představit, že by tam takový věci psala až by byla starší a už chodila třeba někam do práce.*“ (Anna – podnikatelka) Jako další názor uvedeme výpověď Ivy, která uvádí, že má fenomén sociálních sítí rovněž negativní názor. „*Na facebook s ohledem na Davida mám názor takovej, že je hrozně špatně, že oni tam napíší i to co by tam absolutně psát neměli. Oni totiž absolutně nerozlišují svoje soukromí. David si třeba s kamarádem koupili ze srandy slipy se supermanem, jenomže ten Davidův kamarád, ho když si to zkoušeli, u toho vyfotil, no a samozřejmě fotka byla hned na Facebooku. Všichni se pobavili, teď ty komentáře tam... David je hrozně hubenej tak tam hned byly na to hned nějaký poznámky.*“ (Iva – účetní) Další z dotazovaných, Jana popisuje špatnou zkušenost, kdy její dcera dala na Facebook soukromé informace, které se však dozvěděla až prostřednictvím svých kolegyní v práci. „*Já když jsem přišla druhej den do práce, tak ty holky v práci už věděly, co se stalo, protože jejich děti mají taky Facebook stejně jako Kačka. Což mě hrozně naštválo a řekla sem jí proč na tom Facebooku musí okamžitě všechno všem vytrubovat do celýho světa. Proč to musej vědět i sousedi a já sem ta poslední.*“ (Jana – učitelka)

Dále se v průběhu analýzy rozhovorů ukázalo, že jednotlivé přístupy mediální výchovy a ochrany svých dětí se u jednotlivých rodičů velmi liší. Někteří rodiče nevykazovali žádnou snahu problematiku přílišného otevřeného soukromí jejich dětí jakkoliv řešit. Oproti tomuto přístupu však někteří rodiče otevřeně popisovali snahu, jak postupují, aby své děti informovali a ochránili před negativními faktory, se kterými se mohou na internetu setkat. Rodiče byli rozděleni na dva protichůdné výchovné protiklady, rodiče informátory a rodiče anti-informátory flegmatiky.

V následujících řádcích představíme jeden z typů rodičů, kteří se projevují snahou informovat své děti o možném nebezpečí na internetu. *„Kontrolovat to mám snahu, ale jediný co sem jí kdy fakt vytkla, bylo, že Adriana totiž absolutně nemá obavu, že by se mu mohlo něco stát, takže když se někde napíše, uveďte telefon, adresu tak on všechno všude hned vyplní. Rodný číslo a tak. Navíc Ajka je třeba schopná říct kamarádovi i nějaký heslo a tak. Já když jsem jí něco takhle řekla tak ona měla pocit, že já jsem zbytečně hysterická, jenomže vono je to vo těch zkušenostech, který člověk za ty roky prostě má. Sem ráda, že poslední dobou jak vo tom s Ájou mluvíme, mi dává za pravdu a už si dává většího bacha.“* (Anna-podnikatelka) Jako další uvedeme úryvek z rozhovoru s Janou, která se snaží o mediální výchovu nejen u svých dětí doma, ale při svém povolání učitelky i ve škole. *„Na facebooku mi hlavně vadí, že ty děti tam píšou úplně všechno, a když se pak někde člověk dočte, že někoho kvůli Facebooku vykradli tak je to fak hrůza. Já se jako učitelka snažím dětem říkat, aby si dávaly na všechno pozor a hlavně aby byly opatrný, když by tam po nich někdo cizí něco chtěl. Je pak šílený, jak ty děti dokážou snadno někomu důvěřovat a poslat mu třeba svoje fotky. S holkama doma o tom mluvíme dost často a hlavně ony mi i ukazují, koho tam mají za kamarády a jak se tam prezentují.“* (Jana-učitelka)

Jako protipól názorů rodičů informátorů uvedeme jednání rodičů, kteří nemají snahu své děti v této problematice nějakým výraznějším způsobem informovat. Respondentka Martina na otázku zda má snahu nějakým způsobem ovlivnit to, jak se její dítě prezentuje na internetu, odpověděla následujícím způsobem. *„Podle mě je to zbytečný. To je, jako když házíš hrách na stěnu. Je paličatá a stejně si bude dělat to, o čem si myslí, že je správný. Leda že bychom se odstěhovali do Číny, protože tam je prej Facebook zakázanej. Já jí do toho co tam píše nemluvim, i když s tím co tam píše nesouhlasím. To, že tam má na sebe telefon a k tomu ty fotky je už prostě její věc.“* (Martina-prodávčka) Jako další názor uvedeme výpověď Josefa, který nám sdělil, že jeho dcera považuje jeho názory za nedůležité. *„Jo tak to když se jí třeba*

snažím říct, aby si dávala bacha a nepsala tam všechno možný, tak mi řekne, že já vo tom stejně nic nevím a že ji nemám poučovat. Faktem je, že já vo tom vážně až tak moc nevím, ale kolikrát sem se vo tom toho dočet dost v novinách. Já jí teda vlastně proti tomu nic neříkám, protože fakt nevím přesně, jak to tam chodí a ani snad nechci.“(Josef-hasič)

Z těchto výpovědí je patrné, že se jednotliví rodiče dali poměrně jednoduše rozčlenit do dvou výše uvedených kategorií. Vznikly tedy dvě kategorie a rodiče se dali poměrně jednoduše rozčlenit na rodiče informátory a anti-informátory. Níže uvedené rozčlenění se nám jeví nutné interpretovat zejména proto, že s rozčleněním na rodičovské typy výše nesouvisí. Jednotlivé rozčlenění rodičů uvádíme v tabulce níže.

No.	Jméno	Rodičovský typ	Věk	Zaměstnání	Dítě	Věk	Dítě	Věk
1.	Martina	anti-informátor	46	Prodavačka v knihkupectví	Zuzana	17	David	23
2.	Josef	anti-informátor	45	Hasič	Martina	16	Kristýna	22
3.	Helena	informátor	42	Účetní	Štěpán	16		
4.	Iva	informátor	39	Účetní	David	17		
5.	Eduard	anti-informátor	42	Řidič	Lucie	15	Veronika	19
6.	Anna	anti-informátor	41	Podnikatelka	Adriana	17	Petr	20
7.	Jana	informátor	42	Učitelka na ZŠ	Kateřina	16	Patricie	21
8.	Margareta	informátor	38	Sekretářka	Lenka	11	Gréta	15

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že se dotazovaní rodiče rozdělili na dvě stejně velké skupiny, kdy jedna skupina má očividnou snahu informovat své dítě o nástrahách sociálních sítí. Oproti tomu se druhá skupina vyznačuje tím, že nejvíce přílišnou snahu poučit své děti o této problematice.

3.3. Výzkumný souhrn

Jak je z výše uskutečněného výzkumu zřejmé, děti rodičů, se kterými jsme uskutečnili jednotlivé rozhovory, jsou velmi zdatní uživatelé internetu. V několika případech jsme si nemohli nepovšimnout, že internetový svět, ve kterém tyto děti vyrůstají, je běžnou a někdy až téměř neodmyslitelnou součástí jejich životů. Přestože je internetová gramotnost těchto dětí velmi vysoká, nelze neopomenout fakt, kdy i přes tuto gramotnost čelí děti mnohým rizikům. V průběhu rozhovorů nám šlo o to, abychom se pokusili zodpovědět výzkumné otázky, prostřednictvím kterých jsme chtěli zjistit, jaké jsou názory dotázaných rodičů na internet, jako na nedílnou součást života jejich dospívajících dětí. Od rodičů jsme se také snažili dozvědět, jaké klady a zápory spatřují v jednoduché dostupnosti všech informací na internetu. Další a zároveň nejzávažnější otázkou pro nás bylo zjistit, do jaké míry vnímají rodiče fenomén sociálních sítí jako problém u svých dospívajících dětí. S touto výzkumnou otázkou pro nás byla zásadní rizika, se kterými se zde z pohledu dnešních rodičů mohou děti setkávat.

V následujících řádcích přistoupíme k první výzkumné otázce, tedy k tomu, jaký je celkový názor rodičů na internet a s ním spjatou snadnou dostupnost nejrůznějších informací. Z jednotlivých rozhovorů nám vyplynuly tři typy pohledů jednotlivých rodičů na tuto problematiku. Představili jsme proto rodiče, kteří se více či méně přiklánějí k naší vytvořené typologii. Tato typologie byla rozčleněna na rodiče liberálního typu, typu demokrat a nakonec typu skeptik. Nejprve budeme hovořit o aspektu rodičů, které jsme zařadili do kategorie liberál. Ze závěrečného rozčlenění úzkého vzorku dotázaných rodičů vyplynulo, že dva z osmi rodičů jsou vzhledem ke svým názorům a pohledům na danou problematiku spíše liberálové. Pouze dva rodiče z osmi dotázaných se řadí k nejideálnějšímu druhu typologie, která vznikla v průběhu výzkumu. Touto kategorií máme na mysli rodiče typu demokrat. Největší část rodičů se svými názory zařadila do kategorie skeptik. Z úzkého vzorku dotázaných rodičů proto vyplývá, že jsou jejich stanoviska vzhledem k dnešnímu internetu spíše negativní. Proto na otázku jaké jsou názory rodičů na internet, jako na nedílnou součást života jejich dospívajících dětí musíme odpovědět, že z našeho výzkumu vyplynulo spíše negativní stanovisko. Toto převládající negativní stanovisko bylo popsáno v odstavci, ve kterém jsme charakterizovali názory rodičů, které jsme zařadili do kategorie - skeptik. S ohledem na výzkumnou otázku musíme konstatovat, že většina dotázaných rodičů jsou tedy rodiče typu skeptik.

V následujících řádcích se budeme věnovat výzkumu, který zjišťoval, jaké klady a zápory přisuzují rodiče vlivu internetu na jejich děti ve smyslu jednoduché dostupnosti všech informací. V průběhu výzkumu vnikaly nejrůznější kategorie, ale jako nejdůležitější, jsme uvedli následující čtyři faktory. Jednalo se o tzv. virtuální faktor, faktor zábavy, faktor snadné dostupnosti a faktor strachu. Virtuální faktor pro nás znamenal dimenzi, do které jsou řazeny negativní názory ve smyslu snadné dostupnosti informací na internetu. Rodiče uváděli jako záporné to, že se jejich dětem otevírá jakási virtuální quasi – realita, ve které tráví velmi velké množství času. Některé děti proto spíše upřednostňují ke komunikaci a zábavě internet než reálná setkání.

Nyní uvedeme faktor zábavy, jako další z typologie názorů dotazovaných rodičů. Faktor zábavy je úzce spjatý s virtuálním faktorem. Jedná se především a nejrůznější hraní her, prostřednictvím internetu, který nabízí v tomto směru skutečně široké možnosti. Rodiče tento faktor označovali ve vztahu k jejich dětem jako velmi zajímavý a lákavý. Dospívající děti tento druh zábavy velmi přitahuje, ale bohužel se nejedná pouze o chvilkovou záležitost, ale spíše o několikahodinovou denní rutinu. V případě naší otázky, kdy nám šlo o klady a zápory musíme virtuální a faktor a faktor zábavy označit spíše záporně, protože respondenti ve svých výpovědích uváděli převážně negativní prvky.

Jako další jsme popisovali faktor snadné dostupnosti. Tento faktor měl do jisté míry ambivalentní charakter. Někteří rodiče a jejich názory na snadnou dostupnost všeho se přiklánějí k tomu, že z této přílišné jednoduchosti pramení rizika, která nemají na děti pozitivní vliv a jsou do jisté míry kontraproduktivní. Oproti tomu jsme se setkali i s názory, které právě této jednoduchosti a rychlosti dnešní doby bezesporu fandí a přisuzují tomu pozitivní působení co do vzdělání a informovanosti jejich dětí.

Dalším faktorem, který jsme v přípravné fázi výzkumu očekávali, byl faktor strachu. Téměř všichni rodiče uváděli, že vědí o možných rizicích, která na jejich děti mohou na internetu a zejména na sociálních sítích číhat. Jako nejzávažnější rizika, která současně rodiče zdůraznily, patří rizika sexuálního zneužití, ztráta sociálních dovedností, omezení v osobní komunikaci, ale i závislost, která vyplývá z velmi častého až několikahodinového vysedávání u počítače denně. Do jaké míry jednotliví rodiče tuto problematiku reflektují a informují o ní své děti, blíže objasníme v dalších odstavcích.

Závěr našeho výzkumu se zabýval problematikou, do jaké míry vnímají rodiče fenomén sociálních sítí jako problém u svých dospívajících dětí. Zároveň jsme se snažili

zjistit, jaká nebezpečí považují tito rodiče za nejzávažnější, pokud se jedná o jejich děti. Většina rodičů byla toho názoru, že chránit děti před těmito možnými riziky je nutné. Na tom se shodli téměř všichni. Jednotlivé názory se však lišili v tom, jaká rodiče postupují případná ochranná opatření. V dnešní době existuje mnoho pouček, jak s dětmi o těchto problémech komunikovat, co jim dovolit a naopak co jim zakázat. Přesto musíme z jednotlivých rozhovorů a výše u vedené tabulky konstatovat, že se dotazování rodiče rozdělili do dvou skupin. Jednou skupinou byli rodiče takzvaní informátoři. Tito rodiče vykazovali snahu o problematice a možných úskalích sociálních sítí se svými dětmi hovořit. Jednotliví rodiče – informátoři se očividně o tuto problematiku zajímali. Na druhou stranu měli stejné zastoupení rodiče, které jsme zahrnuli do kategorie takzvaných anti – informátorů. Přestože tito rodiče věděli a vykazovali faktor strachu zejména u sociálních sítí, neprojevovali přílišnou snahu tuto problematiku se svými dětmi řešit.

V průběhu analýzy jednotlivých rozhovorů a v závěrečném výzkumu jsme pokusili zodpovědět výzkumné otázky a popsat celkovou problematiku, ke které se dotazování rodiče vyjadřovali. Jako nejzásadnější se nám jeví zdůraznit to, že přestože je všech osm dotázaných rodičů obeznámeno s nebezpečím, která na internetu mohou na jejich děti negativně působit, jen pouhá polovina vykazuje snahu své děti o této problematice informovat.

Závěr

Závěrem této práce bychom chtěli shrnout především to, že by měli jednotliví rodiče svým dětem více vysvětlit možnost zneužití důvěrných údajů, rizika osobních setkání s neznámými lidmi nebo také upozornit na validitu zveřejněných informací. Za touto osvětou podle nás stojí kvalitní výchova, a to jak ze strany rodičů, tak také pedagogů. Jak je z výše uvedených citací patrné, někteří rodiče neumí s internetem tolik zacházet nebo nejsou v tomto směru dostatečně informováni. Rodiče by si měli se svými potomky stanovit základní pravidla práce s internetem. Položme si však otázku, jaký přístup vůči dětem zvolit? Internet zakazovat nebo dát dětem naprostou volnost? Obě varianty jsou jistě nevhodné. Rodiče by měli mít především na paměti, že internet je sice dobrý sluha, ale také zlý pán. Ideální cesta je tak tedy někde mezi těmito stanovisky. Rodiče by neměli vůči internetu své děti izolovat, ale nastavit jim určité meze a limity a především s nimi o tom komunikovat. Ideální by bylo, kdyby se rodiče o problematiku sociálních sítí více zajímali. Měli by se svým dětem důsledně věnovat, sledovat, co dělají ve svém volném čase a nabídnout jim jinou, aktivnější zábavu. Tento úkol je však pro rodiče velmi obtížný. Rodiče by proto měli alespoň sledovat, kolik času jejich dítě u počítače stráví a také to, zda se nepohybuje ve světě virtuálních her častěji, než věnuje jiným činnostem. Nejdůležitějším by mělo být pro rodiče především to, jestli se jejich dítě nepohybuje více na chatu a nekomunikuje s anonymními osobami (skrytými za chatovými přezdívkami) častěji než se svými kamarády. Dnešní rodiče by proto rozhodně neměli dovolit to, aby byly jejich děti pohlceny virtuální realitou, která nikdy nemůže nahradit vlídná slova kamarádů a lásku rodičů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

1. HALLIN, Daniel C.; MANCINI. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7367-377-2.
2. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
3. CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení: úvod do informační vědy*. Praha: Karolinum, 1998. 233 s. ISBN 80-7184-767-4.
4. INGARDEN, Roman. *O poznání literárního díla: Estetický prožitek a estetický předmět*. Praha: Československý spisovatel, 1967. 258 s. ISBN 978-80-210-4371-8.
5. JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha, Portál, 2006. 207 s. ISBN 80-7367-287-1.
6. KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha, Karolinum, 1995. 307 s. ISBN 80-7184-134-X.
7. MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha, Votobia, 2003. 261 s. ISBN 80-7220-157-3.
8. MC QUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Portál, Praha, 2009. 639 s. ISBN 978-80-7367-574-5.
9. RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. Praha, Mladá Fronta, 2003. 73 s. ISBN 80-204-1037-6.
10. ŠAFAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha, Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-73-67-313-0.
11. SAK, Petr. *Mládež na křižovatce*. Praha, Svoboda Servis, 2004. 240 s. ISBN 80-8632-033-2.
12. SEKERA, Martin. *Etapy vývoje českých tištěných médií od 19. do počátku 20. století*. Praha, Sborník Národního muzea, 2008. 177. ISBN 978-80-86855-50-9.

ČASOPISY

1. BOČANOVÁ, Simona. Život začíná připojením. *Instinkt*, Mediacop, 2010, roč. 10, č. 4, s. 22-25. ISBN 12 13-774
2. DUSPIVA, Zdeněk. Vliv elektronických médií na děti a mládež ČR v roce 2003. *Britské listy, deník o všem o čem se v České republice příliš nemluví* Praha, Karolinum 2003, ISBN 1213-1792

INTERNETOVÉ CITACE

Owebu.cz [online]. 2008, poslední revize 18. 2. 2008 [cit. 2001-03-03]. Dostupné z:
<http://www.owebu.cz/internet/vypis.php?clanek=1083>

Puzzle- životopis – vliv médií na děti a mládež [online]. 2009, poslední revize 20. 6. 2009 [cit. 2001-05-03]. Dostupné z:
<http://www.martinkos.estranky.cz/clanky/zivotpopis/vliv-medii-na-deti-a-mladez>

Technet – cz [online]. 2011[cit. 2001-10-03]. Dostupné z:
http://technet.idnes.cz/cesi-facebooku-nebezpecne-veri-falesne-krasavici-naletelo-60-procent-112-/sw_internet.asp?c=A091117_171036_sw_internet_pka

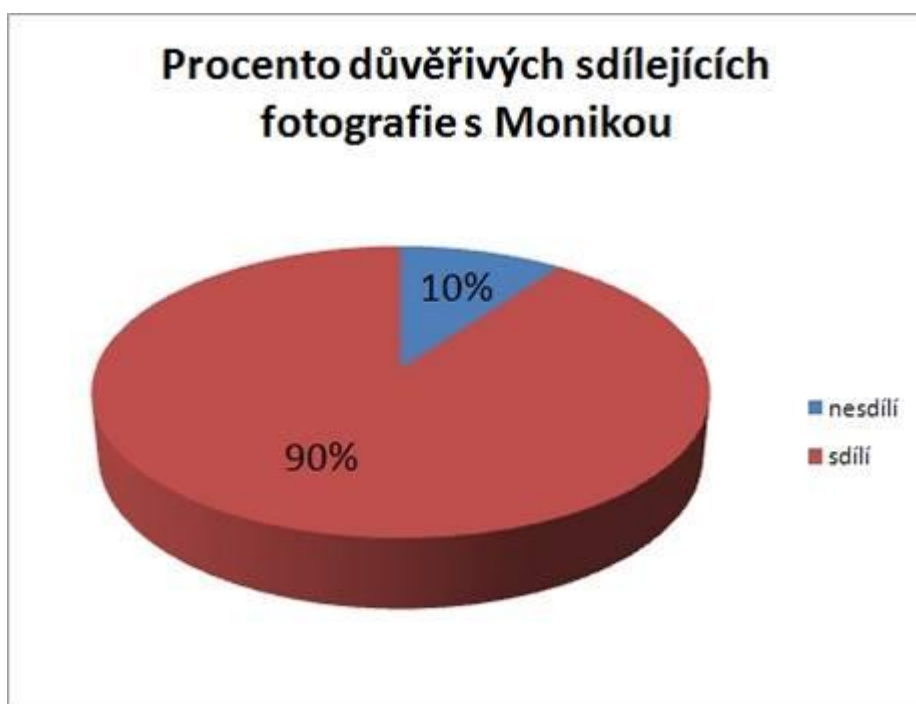
Novinky.cz [online]. 2007, poslední revize 14.2.2007 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/clanek/133051-polovina-deti-by-sla-na-schuzku-domluvenou-pres-internet.html>.

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání

Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy

Obrazové přílohy

Obrázek č. 1

Fotografie sdílí s Monikou téměř všichni, málokdo přístup k fotografiím blokuje.

Obrázek č. 2

Falešný profil Moniky a Honzy